

Základný príjem a príjem zo zárobku

Werner W. Götz

Pri vyplácaní základného príjmu sa nesmú posudzovať súkromné príjmy zo zárobku a majetku, respektíve úspory, príjmy z poisťného alebo majetok samotný. Človek dostáva základný príjem stále v rovnakej výške bez ohľadu na to, či má dodatočné príjmy vysoké, nízke alebo dokonca žiadne.

Na druhej strane zamestnávateľ, ktorý za svojich zamestnancov nemusí odvádzať odvody, môže s nimi dohodnúť nové, potenciálne nižšie mzdy. Môže si napríklad vypočítať: Zamestnaní majú teraz základný príjem 800 eur, čo je približne polovica ich dovtedajšieho platu. Plat sa teda zníži napríklad z 1600 na 800 eur. Navyše nemusím odvádzať žiadne dane a odvody, takže je to pre mňa obrovské odľahčenie. Zamestnanci pritom dostanu v čistom o 400 eur viac ako predtým, pretože tiež nemusia platiť dane a odvody.

Na tomto voľne vybranom príklade je vidieť, že zavedením základného príjmu sa vytvorí priestor na rokovanie o mzdách, ktorý sa dnes zdá nemysliteľný. Avšak až potom môže vzniknúť skutočný trh práce, pretože konečne aj zamestnávateľ bude musieť uvažovať, aké podmienky vytvorí, aby našiel dostatočný počet pracovníkov. Ujasnime si to dôkladne ešte raz: Ak sa príjmy akéhokoľvek druhu nebudú pripočítavať k základnému príjmu, bude základný príjem pôsobiť substitučne voči mzde. To znamená, že základný príjem by sa síce „byrokraticky“ nepripočítal k mzdám, ale by takpovediac vplynul do celkovej sumy miezd a rávalo by sa s ním pri všetkých rokovaníach o mzdách medzi podnikmi a pracovníkmi.

Na prvý pohľad to môže vyzeráť ako tlak na znižovanie miezd i táto výčitka sa naozaj z času na čas objavuje. Avšak v skutočnosti je to naopak. So základným príjmom sa zlepšia podmienky, a to predovšetkým pre tých, ktorí dnes zarábajú málo až veľmi málo, ako ukazuje vyššie uvedený príklad. Karty sa už na najnižšej úrovni rozďajú nanovo. A rýchle vzniknú aj nové - celospoločenské konštelácie. Pretože ak sa ľudská práca stane opäť cenovo dostupnou, môže konečne prísť toľko ohlasovaná spoločnosť založená na službách! Všetky sociálne povolania by zažili obrovský boom, pretože by sa práce, ktoré vyžadujú intenzívne ľudské nasadenie, významne odbremenili.

Nepodmienený základný príjem nemá takmer alebo vôbec nič spoločné s dnes tak veľmi diskutovanými konceptmi kombi-mzdy - poberanie sociálnej dávky a mzdy súčasne pri istej kombinácii ich výšok – pozn. prekl. Ak vôbec, potom by sa nepodmienený základný príjem dal prirovnať k modelu rovného kombi-príjmu. Nepodmienený základný príjem sa musí chápať ako časť celého príjmu každého občana. Je teda akoby podstavcom, ktorý sa príjmami zo zárobkovej činnosti alebo podnikateľskej iniciatívy môže ľubovoľne navýšiť. Jednoducho povedané, nepodmienený základný príjem nechce v žiadnom prípade zrušiť prácu, nehovoriac o nahradení dobre platených prác. Základný príjem chce odstrániť nátlak vykonávať zle platenú a navyše neuspokojujúcu prácu, a tak poskytnúť ľuďom možnosť vykonávať pri zaistení ich základných existenčných potrieb prácu zmysluplnú.

Vysokokvalifikovaná a dobre platená práca bude, prirodzene, existovať naďalej, - i keď aj v tomto ohľade môže dôjsť k presunu ťažísk. No i táto práca by bola odbremenená od vedľajších mzdových nákladov a navyše by ju neohrozovalo riziko znižovania počtu pracovných miest, ktoré sa už dlho netýkali jednoduchých a nízko kvalifikovaných činností. Je možné, že vysokokvalifikovaná a atraktívna práca by bola naďalej dobre platená, nie však neprimerane dobre. Jej atraktivita, teda jej pridaná hodnota čo do zmysluplnosti, by sa v dôsledku zmeny hodnôt vnímala a hodnotila jasnejšie.

Naopak je veľmi pravdepodobné, že neatraktívna práca, ktorá je dnes zle platená a v ktorej človek ťažko nachádza uspokojenie, musela by byť podmienky by boli kompenzované lepšou mzdou.

Pravdepodobným dôsledkom by bola racionalizácia, ktorá by ťažkú, monotónnu alebo neatraktívnu prácu urobila nadbytočnou. Pretože špinavá práca by sa veľmi skoro vykonávala inteligentnými strojmi, aby sa usporili vysoké mzdy na ľudskú prácu. Práca by si teda znovu polepšila. To je však možné dosiahnuť iba s funkčným trhom práce s rovnakými rokovacími podmienkami na oboch stranách, teda v spoločnosti s nepodmieneným základným príjmom.

Zvyknúť si na myšlienku, že treba dobre zaplatiť tzv. nižšiu prácu, je pravdepodobne ťažké, pretože sa to zdá byť v rozpore s obvyklým chápaním vzťahu medzi prácou a mzdou. Napriek tomu verím, že sa oplatí domyslieť túto myšlienku dokonca, pretože v sebe nakoniec prináša spravodlivosť.

Je veľa ľudí, ktorí svoju prácu milujú, ba vykonávajú ju s vášňou. Sú to väčšinou ľudia, ktorí sa zodpovedne venujú riešeniu ťažkých problémov, alebo tí, ktorí na základe svojich ideálov nachádzajú uspokojenie v humanitnej alebo kultúrnej práci.

Poručnícky vedený človek pracujúci pre zárobok, ktorý rotuje ako koliesko vo veľkom súkolesí bez toho, aby videl zmysel vo svojej činnosti, má svoju prácu rád len zriedkavo. Skôr ju iba absolvuje, aby mohol žiť. Práca na bitútku, pri odstraňovaní odpadkov alebo vo veľkovývarovni bude mať pravdepodobne menej zaniatených prívržencov. Tieto práce sú tvrdé, namáhavé a ešte dodatočne zaťažené negatívnymi sprievodnými okolnosťami. Ak chceme získať ľudí pre to, aby tieto spoločensky potrebné, ale ťažké a nepríjemné práce na seba prevzali, musíme ich zatraktívniť prostredníctvom ich mzdy. Alebo ich nasadením najmodernejšej techniky automatizovať.

Ako poberateľ základného príjmu nebude nikto viac nútený vykonávať neatraktívne, zdanlivo nezmyselné alebo monotónne práce a za súčasné mzdy by sa našli sotva ľudia, ktorí by sa takýchto prác ujali.

Ako je to však s náruživým programátorom, ktorý by sám od seba nerobil nič iné, len sedel za počítačom a neustále vylepšoval nejaký softvér? Mohla by jeho mzda (nad základný príjem) vyjsť nižšia? A nebolo by to nespravodlivé? Odpoveď je nie, nebolo. Až presunutie ťažísk, zahrnutie faktora zmysluplnosti, sebarealizácie, samostatnosti a uspokojenia do hodnotového systému práce by nastolilo spravodlivé pomery.

Spoločnosť, kde je zaistené základné zabezpečenie, môže postaviť do centra iné hodnoty, než prosté zabezpečenie tým najnevyhnutnejším. O hlbšom zmysle práce, o uspokojení a zmysle života, o zodpovednosti pri tvorbe, o ekologických dôsledkoch nášho konania, alebo o spravodlivosti prerozdelenia na národnej či celosvetovej úrovni je možné rozmýšľať až vtedy, keď je myseľ človeka voľná. Teda, ak je zaistené základné zabezpečenie každého jedného občana.

A obnovený rast, ba dokonca rozkvet práce môžeme do siahnúť, ak radikálne zmeníme smerovanie nášho úsilia. O radikálnejšej zmene, ako je zavedenie nepodmieneného základného príjmu, sa skrátka nedá uvažovať. Pretože konečne by sa subvencovala ľudská práca namiesto strojovej výroby. Ľudská práca by sa dokonca dvojako zlacnila. Prostredníctvom základného príjmu by mzdy mohli primerane klesnúť, pretože by sa museli poskytnúť už len slobodne dohodnuté dodatočné príjmy. Okrem toho by sa firmy vymanili spod bremena daní a odvodov a ľudská práca by sa aj tým konečne opäť stala dostupnou. To všetko by malo obrovské dôsledky. Nemecko by náhle začalo priťahovať viac investícií a súčasne by sa mohlo omnoho viac doma produkovaných tovarov exportovať za výhodnejších podmienok a pri nižších cenách. A keďže má Nemecko ako exportný majster sveta už aj tak k dispozícii zabehnuté odbytové kanály, dal by sa očakávať i exponenciálny rast exportu.